

STORE STYGGE HUND

ULVEN KOMMER!

Jeg bor langt ude på landet og nyder at færdes i naturen med mine hunde og på hesteryg. En dag jeg var ude at ride, opdagede jeg et kæmpestort poteaftryk i jorden lige foran mig. Jeg stoppede op og hoppede af hesten for at undersøge det nærmere, mens jeg forsøgte at huske forskellen på et poteaftryk fra en hund og en ulv. Der lever ulve få kilometer væk, og det var på den ene side lidt sejt at tænke på, men på den anden side mærkede jeg også et stik af uro.

Ulve blev tidligere jaget og udryddet i det meste af Europa, og den sidste danske ulv blev skudt i 1813 syd for Skive. I starten af det nye årtusinde genindvandrede ulve fra Tyskland, og i 2012 blev den første af dem fundet i Thy. Fem år senere kom det første nye ulvekuld til verden i Vestjylland, og ifølge Naturhistorisk Museum i Aarhus, der overvåger bestanden, var der i 2025 omkring 40 ulve i landet. I dag er ulven fredet, og i henhold til EU-lovgivningen er det forbudt at jage og indfange den.

Selv om ulven har været borte fra den danske natur i 200 år, har den hele tiden haft en plads i vores bevidsthed. Som børn møder vi den store stygge ulv i eventyret

om den lille Rødhætte, og vi omtaler en person med skumle hensigter som en ulv i fåreklæder. I litteraturen og i gamle talemåder er ulve glubske og blodtørstige, og alle kender den enorme Fenrisulv fra den nordiske mytologi, som selv guderne var bange for.

Ulven deler med andre ord vandene. Den er kontroversiel på en helt anden måde end hunden, som mange mennesker elsker. Men skal vi forstå det hyggelige kæledyr, må vi starte med det farlige rovdyr, for ikke bare schæfere, men også terriere, labradorer og gravhunde nedstammer alle fra ulven.

ET SOCIALT DYR

Hundens stamfar er den grå ulv, *Canis lupus*, og ligesom hunden er ulven meget social og lever i flokke med 3-11 dyr, hvor medlemmerne næsten altid er i familie med hinanden. En ulveflok minder lidt om en klassisk kernefamilie med mor og far og hjemmeboende børn. Det er som regel kun den ældste han- og hunulv, der parrer sig og får unger, og de andre i flokken er typisk parrets unger fra tidligere år, som hjælper med at opfostre det nye kuld. For ulve er det livsnødvendigt med et stærkt sammenhold, så de kan jage sammen og beskytte sig mod andre flokke.

Der er et tydeligt hierarki i en ulveflok, hvor de ældste og største individer bestemmer over de yngre og mindre dyr. Som i alle andre familier opstår der alligevel uenigheder om, hvem der skal have den bedste luns kød og ligge det bedste sted. Ulve har derfor en veludviklet social adfærd og kommunikerer med hinanden med lyde

og kropssprog, så konflikter sjældent udvikler sig til deciderede slagsmål. De kender deres indbyrdes plads i hakkeordenen, og den lavest rangerende vil underkaste sig ved at krybe sammen, rulle om på ryggen og forsøge at slikke sin overmand i mundvigene.

Hunde, der lever sammen eller mødes i hundeskoven, kommunikerer på samme måde, hvis de ellers har lært de sociale spilleregler ved at være sammen med andre hunde tidligt i livet. I Europa er ulves foretrukne jagtbytte kronvildt, vildsvin og rådyr, men de tager også mindre dyr som harer og mus. Faktisk afhænger en ulveflocks størrelse blandt andet af områdets byttedyr, da det kræver flere ulve at nedlægge en elg end et rådyr. Hunde er derimod dårligere til at samarbejde med hinanden, og vildtlevende hunde lever i højere grad af menneskers affald end af at jage.

DEN FØRSTE HUND

Når jeg ser på min ruhårede gravhund Rumle, der ligger og slanger sig i sofaen, er det umiddelbart svært at se ligheden mellem hende og en ulv. De dyr, vi mennesker holder som husdyr og kæledyr, kalder biologer for domesticerede arter. Udtrykket kommer af det latinske ord *domus*, der betyder hus, og udtrykket betyder 'som hører til huset'. De er ikke længere vilde.

Vilde dyr i naturen er over mange generationer tilpasset deres omgivelser. I varme og tørre områder har dyr lært at klare sig uden vand i lang tid, mens flere arter i de højeste nord kan skifte til hvid pels om vinteren, så de er bedre kamuflerede i sneen. Hvis deres

livsbetingelser ændrer sig, fordi temperaturen stiger, en flod tørrer ud, eller hvis de må flytte til nye områder, vil nogle dyr klare sig bedre end andre. De dyr, der overlever og får flest levedygtige unger, fører flest gener videre til næste generation. Det er selve kernen i den naturlige selektion, at de bedst tilpassede individer generation efter generation giver deres gener og dermed egenskaber videre.

Det var den berømte engelske naturforsker Charles Darwin, der først beskrev naturlig selektion i *Om arternes oprindelse* fra 1859 helt uden kendskab til genetik og DNA, som molekylærbiologerne Rosalind Franklin, James D. Watson og Francis Crick først opdagede næsten 100 år senere.

Da vi mennesker begyndte at holde husdyr for tusinder af år siden, begyndte vi at domesticere først ulven og sidenhen blandt andet vildsvinet og uroksen. Det forandrede gradvist de vilde arter til husdyr. Et afgørende træk ved processen er, at vi mennesker udvælger, hvilke dyr der skal parre sig, alt efter hvilke egenskaber vi sætter pris på og vil have mere af i næste generation. Det kan være de dyr, der er mindst frygtssomme over for mennesker, ser ud på en bestemt måde eller er lettest at få til at yngle i fangenskab.

Den naturlige selektion betyder nu mindre, da vi fremmer egenskaber, som aldrig ville være slået igennem i naturen. Tænk bare på mopser og franske bulldogs med næser så flade, at de har svært ved at trække vejret. Det ville være et kæmpe handicap, hvis de skulle gå mange kilometer hver dag, lede efter føde i den vilde

natur og klare sig mod andre hunde. Over mange år har vi ændret husdyrenes DNA, og de er blevet tilpasset en ny niche, altså et nyt levested, tæt på mennesker. Det betyder dog langtfra, at de får opfyldt alle deres behov under de forhold, vi byder dem.

HVOR HUNDEN LIGGER BEGRAVET

Vi ved ikke med sikkerhed, hvad der skete for mange tusinde år siden, men der er flere teorier om, hvordan vi domesticerede ulven. Den mest gængse teori er, at nogle af de mindst sky ulve af sig selv opsøgte oldtidsmenneskers bopladser og levede af resterne fra deres måltider og andet affald såsom afføring. Gradvist opbyggede ulve og mennesker så et tillidsforhold.

Teorien er det seneste årti blevet kritiseret af blandt andet den engelske adfærdsbiolog James Serpell og den amerikanske biolog David Mech. En voksen ulv vejer cirka 40 kilo og skal spise flere kilo kød om dagen for at overleve, og de to kritikere mener ikke, der var nok føde på vores forfædres køkkenmøddinger til at mætte et koppel fuldvoksne ulve.

Mennesker var sikkert lige så bange for store rovdyr dengang som nu, så Serpell og Mech tvivler på, at de ville have affundet sig med ulve så tæt på deres bopladser. De mener snarere, at domesticeringen begyndte, da mennesker tog ulveunger til sig, beholdt dem, der blev mest tamme, og fik dem til at parre sig og få hvalpe i fangenskab.

Det er svært at sige, præcis hvornår processen begyndte, og de første hunde så småt dukkede frem, men

der er to primære forskningsspor, hvor det ene tager udgangspunkt i arkæologiske fund af hundeknogler og det andet i DNA. Flere steder i verden har arkæologer fundet virkelig gamle hundeknogler i menneskegrave. Det er muligt at skelne knoglerne fra ulves, da de tidlige hunde generelt var mindre end ulve og havde et mere kortsnudet kranium, og de fleste arkæologiske fund tyder på, at mennesket begyndte at domesticere ulven for 10-15.000 år siden.

De seneste årtier har genteknologien gjort det muligt for biologer at undersøge DNA fra gamle hundeknogler. Nutidens hunde har mange gener til fælles med ulve, og ved at se på antallet af mutationer har flere forskerhold regnet sig frem til, at de første hunde kan være dukket frem langt tidligere. Måske for helt op til 100.000 år siden.

Den ungarske adfærdsbiolog Ádám Miklósi har sammen med sit team studeret samspeilet imellem hunde og mennesker, og hvordan hunde er kommet til at udgøre en del af menneskers liv. Hans bedste bud er, at hunden begyndte at adskille sig fra ulven for 16.000-32.000 år siden. Alt peger på, at det startede i Asien, Mellemøsten og Europa, og at vi mennesker tog hundene med os, når vi drog ud for at opdage og befolke nye steder. Det gør hunden til den første domesticerede art, og vi har da også over tid virkelig rodet i dens genetiske rytmeboks og efterhånden fremavlet dyr, der ser vidt forskellige ud.

EN SØLVÆV BAG ØRET

Nutidens hunde kommer i mange forskellige størrelser,

faconer og farver. Med kort og lang og krøllet pels eller helt uden, og mange ligner slet ikke deres ulveforfader længere. Min gravhund Rumle gør i hvert fald ikke med sine meget korte ben, mens Saga, en flatcoated retriever, har nogenlunde samme facon som en ulv, hvis det da ikke lige var for de bedårende hængeører.

Domesticerede arter har flere fælles træk, som er særligt udtalte hos hunde. Nogle træk har vi helt bevidst avlet efter, og her er det bedste eksempel nok den nedsatte frygtsomhed, der gør os i stand til at være tæt på dem. Andre fællestræk er en tendens til hvide pletter og aftegn, hængeører, kortere snudeparti og en mindre hjerne, som ikke ses hos de vilde artsfæller. Intet tyder dog på, at de mindre hjerner påvirker deres intelligens.

De forskellige karakteristika fik vi sandsynligvis med i pakken, da vi begyndte at avle målrettet på de hunde, der var mest trygge i vores selskab. Fra 1950'erne og et årti frem udførte den russiske genetiker Dmitrij Beljajev i Novosibirsk et snedigt forsøg med sølvræve, som blev brugt til at producere pels. Rævene var bange for mennesker og svære at håndtere, og forskerne ville derfor undersøge, om de kunne avle sig ud af problemet ved målrettet at udvælge de mindst frygtsomme ræve.

Først testede Beljajev rævene i en ganske simpel test. En person stak en behandsket hånd med lidt foder ind i buret og observerede, om ræven nærmede sig og fandt sig i at blive kløet eller i stedet prøvede at undgå kontakt. Kun de mest tillidsfulde ræve blev udvalgt som avlsdyr, og i løbet af blot tre-fire generationer ændrede rævene adfærd. De begyndte at minde mere om tam-

hunde, logrede med halen, peb, gøede og viste interesse for kontakt med mennesker. De russiske forskere havde påvist, at tillidsfuld adfærd er arvelig, men endnu mere overraskende ændrede rævenes udseende sig også.

De tillidsfulde ræve havde hvide pletter i pelsen, deres haler krøllede op, og deres ører begyndte at hænge. Psykologiske og fysiske træk så med andre ord ud til at hænge sammen. Det gælder også hos andre domesticerede dyr såsom grise med krølle på halen, der er helt anderledes end de stive og lige vildsvinehaler. Blandt både køer, heste, geder og katte findes ligeledes racer, der modsat deres forfædre har hvid pels på en del af kroppen.

At sølvrævene forandrede sig, kan således bidrage til at forklare, hvorfor hunde ser ud, som de gør, men det er ikke hele historien. Vi mennesker har nemlig også meget bevidst avlet os frem til en helt utrolig mangfoldighed af hunde, alt efter hvilken rolle vi ønskede, de skulle udfylde, og hvordan vi syntes de skulle se ud.

EN SKØDEHUND MED BID I

Min gravhund Rumle er en rigtig skødehund, men også meget mere end det. For et par år siden havde vi en rotte i haven, som vi i længere tid havde prøvet at fange med forskellige fælder. En dag Rumle var med ude, fik hun pludselig færtten af rotten, og så trådte hendes ulvearv ellers frem. I løbet af få sekunder havde hun snust sig frem til gnaveren og knækkede uden tøven nakken på den, som havde hun aldrig lavet andet.

Spørgsmål er derfor, om Rumle og hendes artsfæller